

Gözyaşlarının Dili

Günlük yaşantımızda ağlayan birileriyle her zaman karşılaşırız. Hatta bazen bu kişilerden biri, kendimiz de olabilir. Doğal olarak, ağlamak için hepimizin bir nedeni vardır. Hatta sanatçılar, rolleri gereği ağlayabilirler. Ağlayan birini gördüğümüzde de etkileniriz. Kimi zaman da, istemediğimiz halde başka birinin ağlamasına da neden olabiliriz. O zaman da üzülürüz. Peki, sizce başkalarını isteyerek ağlatan ve bu durumdan da hiç üzüntü duymayan biri var mıdır? William Frey, insanların ağlamalarını sağlayarak, bunun nedenlerini araştırıyor. Çünkü o, gözyaşı araştırmaları yapan bir biyokimyacı. Bunun için gönüllü kişilerle birlikte çalışıyor. Bu kişileri gruplara ayırıp bir gruba acı soğan koklatıyor, başka bir gruba acıklı film izletiyor. Sonuçta hepsinin ağlamalarını sağlıyor.

Ağlamak deyince hepimizin aklına ilk gelen, canımızı sıkan bir durumun oluşmasıyla gözlerimizden akan gözyaşları. Oysa birçok başka durum nedeniyle de ağlayabiliyoruz. Genellikle üzgün olduğumuzda veya öfkelendiğimizde çok ağlıyoruz. Gözyaşımız, ince ve duyarlı bir deri tabakasına sahip olan gözlerimizi kurumaktan koruyan gerçek bir savunma aracı. Ayrıca bakterilere karşı maddeler oluşturarak, onları yok eder. Göz merceğimiz toz tanecikleriyle karşılaştığında, gözyaşı bezleri hemen devreye girer. Hemen gözyaşı salgılanır ve bu yabancı maddeleri sürükleyip götürür. Yaşantımız boyunca yaklaşık 80 litre gözyaşı akıtırız. Bu miktar büyük bir küveti doldurmaya yeter. Bebekler, ağlamayı konuşma dili gibi kullanırlar. Bu, onların doğuştan sahip oldukları bir özelliktir. Örneğin, sevmedikleri bir yemeği istemediklerini, bağırarak veya ağlayarak anlatırlar. Böylece, anne babalar bir şeylerin yolunda gitmediğini anlarlar. Çünkü, bebekler yardımsız yaşayamazlar.

Gözyaşı nasıl oluşur? Üst göz kapağımızın içinde bulunan gözyaşı bezleri günde yaklaşık bir yüksük dolusu sıvı üretir. Göz kapağımızı her kapadığımızda, bu sıvı gözümüzün yüzeyine dağılır. Göz kapaklarımız arabanın cam silecekleri gibi görev yaparlar. Daha sonra gözyaşı, gözümüzün buruna yakın köşesinde bulunan kanallar aracılığıyla burun boşluğuna akar. Çok ağladığımızda, bu kanallar tümüyle gözyaşıyla dolduğundan, gözyaşımızı burun boşluğuna iletmede yetersiz kalır ve fazlası damlalar halinde yanaklarımızdan süzülür.

İnsanlar üzgün olduklarında neden ağlarlar? Bu soru bilim adamlarını hâlâ düşündürüyor. William Frey'e göre ağlayarak rahatlıyoruz. Gözyaşlarımız sadece su, tuz ve yağdan oluşmuyor. Mutsuz olduğumuzda vücudumuzdan salgılanan bazı maddeler var. Örneğin, acıklı bir film seyrettiğimizde ağlayarak bu maddeleri dışarıya atıyoruz. Vücudumuz bu maddelerden temizlendiğinde daha neşeli oluyoruz. Diğer bazı araştırmacılara, bu düşünceye katılmadıklarını söylüyorlar. Onlar da bir grup gönüllüye film izlettirerek, daha sonra izleyicilere kendilerini nasıl hissettiklerini soruyorlar. Karamsar kişilerin, neşeli kişilere oranla daha kolay ve daha çok ağladıklarını

saptıyorlar. Buna göre her insanın ağlama eşiğinin farklı olduğunu belirtiyor ve gerçek üzüntünün ağlamaya neden olabileceğini söylüyorlar. Hollandalı psikolog Ad Vingerhoets bu görüşün de doğru olabileceğini söylemekle birlikte kendi görüşünü şöyle özetliyor: "Diğer insanların bize acımalarını sağlamak için ağlıyoruz. Bu şekilde onların bizimle ilgilenmelerini sağlayarak, yaşantımızı daha kolay hale getiriyoruz."

Değişik kültürlerde ağlamak farklı anlamlar taşır. Örneğin, Nijerya'da bir bebek ağlarsa, anne babası tarafından ya tokatlanır ya da çimdiklenir. Bu şekilde çocukların ağlama huyundan vazgeçirildiği düşünülür. Avrupa'da ve ABD'de erkekler kolay ağlayamazlar. Bazı kültürlerde, belirli durumlarda ağlamak bir çeşit kural gereğidir. Özellikle de cenaze törenleri sırasında. Hatta Senegal'de görevleri sadece ağlamak olan özel yas kadınları vardır. Onlar, ölen kişilerin ardından 8 gün boyunca ağlarlar.

Sizce hayvanlar üzüntülü ya da sevinçli oldukları zaman mı ağlarlar? Araştırmacılar henüz bunu bilmiyorlar. Fil bakıcıları, fillerin üzgün olduklarında ağladıklarını ileri sürüyorlar. Fakat bunu sınamak çok güç. Bu düşüncenin sadece filler için geçerli olduğunu söylemek de zor. Bazı hayvanların da üzgün olmadıkları halde ağladıklarını biliyoruz. Örneğin, timsahlar yemek yerken gözyaşı dökerler. Çenelerini açtıklarında gözyaşı bezlerine baskı oluşur ve çiğneme sırasında bu fazla salgı dışarıya taşarak, timsahta üzgün olmadığı halde ağlıyormuş gibi bir görüntü oluşturur.

Gözyaşlarının fazla üretilmesinden veya hiç üretilmemesinden kaynaklanan hastalıklar vardır. Bazen insanların gözlerinden sürekli yaş akar. Bunun nedeni, doğuştan ya da hastalıklar sonucu gözyaşı kanalının tıkanarak üretilen sıvının burun boşluğuna aktarılamamasıdır. Bu durum ilaçlarla tedavi edilemez; tek çözüm, cerrahi yoldan kanalların açılmasıdır. Gözyaşı bezlerinin yeterli derecede gözyaşı üretilmediği durumlarda da kuru göz hastalığı oluşur. Bu durumda göz küresi yüzeyi yeterince yıkanmadığı için gözde sürekli batma hissi oluşur. Genelde tedavisi mümkün değildir, sadece gözü rahatlatmak için yapay gözyaşı damlaları kullanılır.

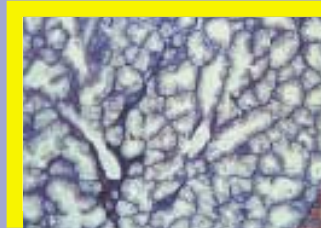
Cavidan Gelgör

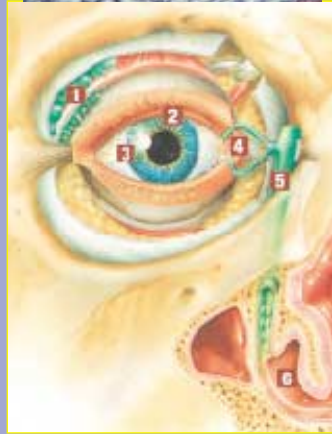
Bazı hayvanlar da kimi zaman ağlar. Bu hayvanların ağlamaları, üzgün ya da sevinçli olmalarından kaynaklanmaz. Onlar gözlerini bu şekilde temizlerler. Yukarıdaki resimde derisi kumla kaplanmış bir kaplumbağa, aşağıda da bir balina görüyorsunuz.

Gözyaşlarının Serüveni

Gözyaşı bezlerinin mikroskop altındaki görüntüsü. Memeli hayvanlar, kuşlar ve çoğu sürüngende bu doku birbirine benzer.

Gözyaşı, üst göz kapağımızın içinde bulunan özel bezler (1) aracılığıyla üretilir. Gözyaşı bezleri her gün yaklaşık bir yüksük dolusu sıvı salgılar. Bazen bu miktar daha fazla olabilir. Gözyaşı, göz kapaklarımızın (2) açılıp kapanmasıyla göz küresinin pürüzsüz dış

yüzeyine (3) yayılır. Daha sonra bu tuzlu sıvı, göz kapaklarının buruna yakın uca birleştiği yerde bulunan gözyaşı kanallarından (4) akar ve gözyaşı kesesine (5) gelir. Oradan da burun boşluğuna (6) iner. Ağlarken kanallar iyice dolar ve gözyaşını buruna iletmekte yetersiz kalır. Fazla gözyaşı yanaklarımızdan aşağı süzülür.